

PROTOKÓŁ

Nr 15

**z obrad Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego
w Poznaniu 25 czerwca 2019 roku**

- Miejsce obrad** Sala posiedzeń nr 2 w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu przy
al. Niepodległości 34
- Uczestnicy spotkania** Członkowie Rady – przedstawiciele związków pracowników,
przedstawiciele związków pracodawców, przedstawiciel strony
samorządowej, zaproszeni goście
- Organizatorzy** Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski
Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu
- Załączniki** Lista obecności członków Rady, program

Otwarcie posiedzenia

25 czerwca 2019 roku odbyło się XV posiedzenie Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Poznaniu. Otwarcia dokonał Przewodniczący Krzysztof Małecki, Przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego Forum Związków Zawodowych Województwa Wielkopolskiego, który powitał uczestników spotkania – członków Rady oraz zaproszonych gości.

1. Sprawy organizacyjne. Powołanie nowych członków Rady

- **Pan Przewodniczący** poinformował, że kilka osób wciąż nie odebrało swoich powołań w skład Rady. Ponieważ dziś również nie potwierdziły udziału, nastąpi to najprawdopodobniej na wrześniowym posiedzeniu plenarnym.

2. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

- **Pan Grzegorz Potrzebowski** – dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu – podziękował za zaproszenie oraz umożliwienie zaprezentowania tematu. Poinformował, że w swoim wystąpieniu przedstawi stan prac nad dokumentem, a jego zastępca Pan Michał Kurzawski zaprezentuje jego projekt. Obowiązująca od 2012 roku „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020” jest trzecim w prawie dwudziestoletniej historii Samorządu Województwa Wielkopolskiego kluczowym dla rozwoju regionu dokumentem. Pierwszym była strategia z 2000 roku wyznaczająca główne kierunki rozwoju województwa w nowych granicach administracyjnych. W 2005 roku powstała strategia „bardziej realizacyjna”, w związku z pojawieniem się możliwości podjęcia realnych działań rozwojowych wynikających z prognozowanego pozyskania przez region środków zewnętrznych. Z kolei aktualna strategia stanowi realne narzędzie zarządzania rozwojem regionu, tworząc podstawy wykorzystania środków własnych samorządu województwa oraz przekazanych do jego dyspozycji środków zewnętrznych. Podstawę prawną opracowania Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku stanowią:

- Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa;
- Ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Zgodnie z ustawą o samorządzie województwa za politykę rozwoju regionu odpowiedzialny jest samorząd województwa, którą prowadzi m.in. przy pomocy strategii rozwoju województwa, uwzględniającej w szczególności następujące cele:

- 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;
- 2) pobudzanie aktywności gospodarczej;
- 3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa;
- 4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
- 5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Strategia rozwoju województwa uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, odpowiednich strategii ponadregionalnych, a także cele i kierunki koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju i obejmuje w szczególności:

- 1) diagnozę województwa w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, z uwzględnieniem stanu środowiska oraz różnicowań przestrzennych i terytorialnych;
- 2) prognozę trendów rozwojowych w okresie objętym strategią;
- 3) określenie celów strategicznych polityki rozwoju województwa;
- 4) określenie kierunków działań podejmowanych przez samorząd województwa dla osiągnięcia celów strategicznych polityki rozwoju województwa wraz z pożądanymi wskaźnikami realizacji;
- 5) systemy realizacji, zawierające warunki i procedury obowiązujące we wdrażaniu strategii;
- 6) ramy finansowe.

Ważnym elementem prac nad strategią, a także jej wdrażaniem, jest jej uspołecznienie. Samorząd województwa, zgodnie z ustawą o samorządzie województwa, przy formułowaniu strategii rozwoju województwa oraz w trakcie realizacji polityki rozwoju współpracuje w szczególności z:

- 1) jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym,
- 2) administracją rządową, szczególnie z wojewodą,
- 3) innymi województwami,
- 4) organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 5) szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi.

Ponadto zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju konieczne jest poddanie projektu strategii rozwoju konsultacjom społecznym z jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego. Ustawa precyzuje także sposób ogłoszenia informacji o konsultacjach oraz terminy zgłaszania i rozpatrywania uwag.

Przed przyjęciem strategii należy przygotować projekcję oczekiwanych skutków jej realizacji – Zarząd województwa przygotowuje raport ewaluacyjny zawierający ocenę skuteczności i efektywności realizacji strategii. Dodatkowe wymogi formalno-prawne wynikają z ustawy z 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziału społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenie oddziaływania na środowisko.

Ważny wkład na rzecz opracowania Strategii Wielkopolska 2030 stanowić będzie ocena wdrażania obecnie obowiązującej Strategii, przyjętej w 2012 roku. W tym kontekście kluczowe będą przygotowane sprawozdania z realizacji Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 za lata 2013-2014 oraz 2015-2016, a także ewaluacja tego dokumentu będąca w trakcie realizacji. W ramach ewaluacji zostanie dokonana kompleksowa, wieloaspektowa analiza i ocena wszystkich elementów Strategii. Badanie ewaluacyjne ma na celu wsparcie Samorządu Województwa Wielkopolskiego niezależną analizą i opinią, wyrażoną we wnioskach i rekomendacjach co do pożądaných zmian w polityce rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa.

Przyjęto, że nowa Strategia obejmować będzie horyzont czasowy do 2030 roku. Z jednej strony wynika to z wymogów ustawowych w zakresie dostosowania dokumentu regionalnego do średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”. Z drugiej strony

wpływ na to ma planowana kolejna perspektywa unijna na lata 2021-2027, z uwzględnieniem przedłużonego okresu realizacji programów operacyjnych, zgodnie z zasadą n+3 bądź n+2. Nie wyklucza się możliwości spojrzenia w dalszą przyszłość, poza 2030 rok, szczególnie w odniesieniu do analizy przyszłych uwarunkowań oraz formułowania wariantów rozwoju, czy w odniesieniu do aspektów przestrzennych polityki rozwoju.

Pan Grzegorz Potrzebowski poinformował, że jeśli chodzi o harmonogram prac nad Strategią, to do końca tego roku dokument powinien zostać przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego. Wcześniej przeprowadzone zostaną konsultacje społeczne. W zasadzie już one trwają, gdyż projekt strategii przedstawiony został na Komitecie Ekonomii Społecznej, teraz ma to miejsce na posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego, a niebawem także na Radzie Działalności Pożytku Publicznego oraz Radzie Rynku Pracy. Jednocześnie Pan Dyrektor zadeklarował pełną otwartość na uwagi, propozycje, spostrzeżenia przydatne w pracy nad Strategią, wyrażone dowolną drogą, tj. osobiście, telefonicznie lub mejlowo.

- **Pan Michał Kurzawski** – Zastępca Dyrektora Departamentu Regionalnego UMWW – zaprezentował projekt Strategii. Poinformował, iż podmiotem Strategii, czyli tym kto ją realizuje, jest Samorząd Województwa oraz te podmioty, na które Samorząd Województwa ma wpływ lub te, które świadomie w realizację Strategii się zaangażują. Uczestnictwo tych podmiotów polegać będzie na czynnym udziale w jej wdrażaniu, a także na poczuciu współodpowiedzialności za rozwój województwa. Z kolei przedmiotem Strategii, czyli tym czego ona dotyczy, jest województwo wielkopolskie i te sfery/dziedziny oraz zachowania innych podmiotów, na które zgodnie z kompetencjami samorząd województwa ma wpływ. Jeśli chodzi o wizję rozwoju regionu to wyrażona została ona następująco: Wielkopolska 2030 to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami i wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki życia, pracy i wypoczynku. Misją samorządu i zarządu województwa jest realizacja tej wizji poprzez umacnianie krajowej i europejskiej pozycji Wielkopolski, rozwijanie jej potencjału społecznego i gospodarczego, podnoszenie poziomu życia mieszkańców oraz dbanie o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe regionu dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju. W Strategii sformułowany został też model rozwoju województwa – jest to model funkcjonalny, który zakłada zrównoważony terytorialnie rozwój regionu oraz wzajemne korzystne relacje zarówno w przestrzeni, jak i w układzie poszczególnych sfer gospodarczych i społecznych, będące źródłem synergii – wartości dodanej rozwoju Wielkopolski. W modelu funkcjonalnym istotne są powiązania nie tylko przestrzenne, ale również powiązania międzysektorowe, ich korzystne oddziaływania, np. transport publiczny – rynek pracy – mobilność mieszkańców; edukacja – rynek pracy – wykluczenie społeczne, czy aspekty społeczno-ekonomiczne i infrastrukturalne. Powiązania międzysektorowe niwelują negatywne oddziaływania jednych sfer czy obszarów na inne, tworzą zintegrowane rozwiązania do zidentyfikowanych zjawisk, a także warunki do lepszego adresowania działań rozwojowych. Istotnym elementem modelu funkcjonalnego są powiązania międzyinstytucjonalne czyli ścisła kooperacja i współdziałanie różnych podmiotów nie

tylko administracji regionalnej, ale również innych poziomów zarządzania reprezentujących sfery polityczną, gospodarczą, naukową oraz społeczną. Powiązania międzyinstytucjonalne pozwalają łączyć potencjały różnych podmiotów w działaniach na rzecz rozwoju regionu, umożliwiając wzajemne uzupełnianie działań, zwiększając efektywność działań, a także sprzyjają lepszemu wykorzystaniu dostępnych zasobów materialnych i niematerialnych. Powiązania w modelu funkcjonalnym dotyczą nie tylko współpracy instytucji publicznych i innych podmiotów, ale także współpracy z obywatelami. Współpraca ta jest niezwykle istotna, ponieważ efekty podejmowanych działań przez różne podmioty, w tym administrację regionalną, służą ostatecznie podnoszeniu poziomu życia mieszkańców.

Obszar województwa wielkopolskiego nie jest jednolity pod względem rozwoju: identyfikowane są zarówno obszary potencjałów, jak i niedoborów, pomiędzy którymi wskazać można liczne łączące się i przenikające powiązania społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne. W zakresie terytorialnego wymiaru polityki rozwoju przedmiotem zainteresowania Strategii będą:

- Obszary Strategicznej Interwencji określone na poziomie krajowym, tj. miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, będące miejscami kumulacji problemów rozwojowych oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją, charakteryzujące się stosunkowo niskim poziomem jakości życia mieszkańców,
- regionalne Obszary Strategicznej Interwencji, zidentyfikowane w trakcie prac nad Strategią.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) są wyborem strategicznym, odzwierciedlającym zasadę selektywnego podejścia, koncentrującym wsparcie na określonych terytoriach z uwzględnieniem występujących na nich potencjałów czy problemów, które wymagają szczególnego rodzaju wsparcia, o charakterze zintegrowanej interwencji, łączącej inwestycje, projekty miękkie (inwestycje w zasoby ludzkie) oraz/lub rozwiązania regulacyjne. W zakresie poszczególnych OSI zidentyfikowane zostaną kluczowe wyzwania, na które odpowiedzią będą działania podejmowane w ramach różnych celów rozwojowych wskazanych w Strategii. Identyfikacja OSI nie oznacza, że cele rozwojowe Strategii będą skoncentrowane terytorialnie tylko na tych konkretnych obszarach województwa. Zakłada się również zaprojektowanie w ramach poszczególnych celów rozwojowych terytorialnego podejścia ich realizacji w szczególności w oparciu o określone kryteria, np. stosowanie preferencji dla obszarów o najwyższej stopie bezrobocia, czy obszarów z utrudnionym dostępem do usług społecznych. Wymiar terytorialny Strategii znajdzie swoje odzwierciedlenie także poprzez uwzględnienie priorytetów wobec obszarów miejskich i wiejskich.

Realizacja zapisów Strategii odbywać się będzie za pośrednictwem różnego rodzaju narzędzi, dobranych adekwatnie do poszczególnych celów rozwojowych, z uwzględnieniem uwarunkowań i możliwości jakie posiada Samorząd Województwa jako koordynator realizacji Strategii. Realizacja Strategii będzie mieć miejsce także za pośrednictwem instrumentów prawnych i instytucjonalnych, służących odpowiedniej koordynacji działań. Należą do nich np. różnego rodzaju umowy oraz porozumienia formalne i nieformalne, zawiązywane z Samorządem Województwa Wielkopolskiego i jego jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami (m.in. kontrakt terytorialny, porozumienia terytorialne, w tym mandaty terytorialne), ponadto funkcjonujące i planowane do stworzenia sieci i platformy współpracy (m.in. Wielkopolskie Regionalne

Forum Terytorialne), realizowane na rzecz efektywnego wdrażania zapisów Strategii Wielkopolska 2030.

Nabór projektów o znaczeniu strategicznym dla Wielkopolski trwa do 20 czerwca, dotyczy on wszelkich podmiotów JST, ale również przedsiębiorców, partnerów społecznych, partnerów gospodarczych. W ramach prac nad projektem Strategii Pan Dyrektor również zadeklarował gotowość do rozmów, konsultacji, spotkań roboczych, a także korespondencji elektronicznej w powyższym zakresie.

- **Pan Jarosław Lange** – NSZZ „Solidarność” – zwrócił uwagę na istotę właściwej diagnozy sytuacji w regionie w kontekście ujętych założeń strategicznych. W związku z tym zadał pytanie o proporcje tych elementów w omawianym dokumencie. Drugie pytanie dotyczyło kwestii aksjologicznej strategii, tzn. czy jej priorytety będą przedstawione w kolejności co do ich wartości.
- **Pan Grzegorz Potrzebowski** odpowiedział, że docelowo diagnoza ma stanowić odrębny dokument będący bazą do opracowania Strategii. Obecnie przedstawiona została pokrótce z uwagi na ramy czasowe uniemożliwiające jej pełne zaprezentowanie. Diagnoza stanowić będzie załącznik do Strategii. Odpowiadając na drugie pytanie stwierdził, że o kształcie Strategii, oczywiście po konsultacjach społecznych, jak i jej formie w ujęciu holistycznym lub priorytetowym zadecydują ostatecznie radni Sejmiku.
- **Pan Przewodniczący** zadał pytanie dotyczące poprawy jakości przestrzeni, rozwiązań komunikacyjnych oraz jak ta Strategia wpisuje się w rządowy program przywracania połączeń komunikacyjnych.
- **Pan Michał Kurzawski** – odpowiedział że z jednej strony województwo ma własne kompetencje w tym zakresie np. budowa czy modernizacja dróg wojewódzkich, koleje wielkopolskie itd. Z drugiej strony Strategia może być elementem pewnego lobbingu, zatem planowane jest zawarcie w niej zapisów dotyczących drogi ekspresowej S11, jako inwestycji kluczowej nie tylko dla naszego regionu ale i kraju. Podobnie rzecz ma się z sytuacją w Wielkopolsce wschodniej. Strategia może wyrażać propozycje dla tego obszaru w ujęciu regionalnym, a jednocześnie stanowić asumpt do krajowych, czy politycznych decyzji w tym zakresie.
- **Pan Przewodniczący** zapytał jeszcze o kwestię harmonogramu działań, jakie są terminy zgłaszania uwag, koncepcji czy propozycji ze strony społecznej.
- **Pan Grzegorz Potrzebowski** wyjaśnił, że terminy nie są sztywno wyznaczone. We wrześniu i w październiku zaplanowane są konsultacje społeczne w subregionach. Istnieje założenie, by przyjąć Strategię do końca bieżącego roku.
- **Pan Przewodniczący** przechodząc do kolejnego tematu spotkania czyli *Smog jako zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców w ujęciu miasta Poznania, regionu oraz województwa wielkopolskiego*, poprosił o odniesienie się do tego zagadnienia w ujęciu przygotowywanej Strategii.
- **Pan Michał Kurzawski** odpowiedział, iż poprawa stanu i jakości powietrza jest jednym z kluczowych koncepcji strategicznych dla województwa wielkopolskiego.
- **Pan Grzegorz Potrzebowski** dodał, iż Komisja Europejska kładzie duży nacisk na kwestie związane z ochroną środowiska w kontekście czystości powietrza, co może sugerować zwiększenie środków na te cele. Wyjaśnił też zależność między wskaźnikiem PKB, a ilością otrzymywanych środków w ramach polityki spójności. Te regiony, które przekroczą próg 75% średniej PKB na mieszkańca w całej UE to tzw. regiony przejściowe, czyli bogatsze, i one dostają mniej środków niż obszary sklasyfikowane

poniżej tej wartości. Zatem, jeśli Wielkopolska przekroczy wspomnianą wartość wówczas jej wkład własny wynosił będzie wynosił 45%, a nie 15% jak to miało miejsce w obecnej perspektywie.

- **Witold Solski** – Związek Przedsiębiorców i Pracodawców Wielkopolska – zaproponował by przy budowaniu omawianej Strategii zastosować zasadę odwróconej piramidy. Diagnoza sytuacji stanowi jeden punkt wyjścia ale z drugiej strony ważna jest perspektywa przyszłościowa, czyli przewidywanie tego co się w latach nowej perspektywy może zdarzyć. Biorąc pod uwagę fakt, iż mamy do czynienia ze zwijającą się demografią, starzeniem społeczeństwa, brakiem zastępowalności miejsc pracy w niektórych zawodach, problemem z zasobami energetycznymi, czy komunikacją np. w kontekście udostępniania przestrzeni powietrznej dla dronów, najważniejszymi problemami w ujęciu strategicznym wydają się demografia, energia i przekazywanie informacji, a także problem braku słodkiej wody.
- **Pan Michał Kurzawski** zapewnił, że wymienione elementy są uwzględnione w projekcie omawianej strategii.

3. Smog jako zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców w ujęciu miasta Poznania, regionu oraz województwa wielkopolskiego

- **Pani Jolanta Ratajczak** – Prezes Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu – poinformowała, iż inicjatorem programu Czyste Powietrze był Minister Środowiska. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej podpisał z wojewódzkimi oddziałami porozumienie o wspólnej realizacji tego programu, który ruszył 19 września 2018 roku. Celem programu jest walka ze smogiem ale przede wszystkim ograniczenie wielkości emisji pochodzącej z niskich emitorów np. domów jednorodzinnych. Takich domów jest milion w Polsce. Szacuje się, że średnia wartość pomocy może wynieść 25 tys. zł/ dom. W Wielkopolsce wnioski w ramach programu przyjmuje Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Wielkość dokonanych w tym zakresie wypłat wyniosła już ok 3 mln. zł. Fundusz udziela zarówno dotacji, jak i pożyczek. Maksymalna wysokość dotacji może wynieść do 90% dla grupy o najniższych dochodach. Pani Prezes wyjaśniła, że niskie źródła emisji biorą się ze spalania paliw słabej jakości, niespełniających standardów, a często nawet nie będących paliwem. Na to przeznaczone są środki, w tym roku nawet 90 mln zł. Jeśli ilość klientów przewyższy tę kwotę, wówczas możliwe jest nawet jej zwiększenie. Potrzeba społeczna jest taka by wniosków było możliwie jak najwięcej. W tym celu Minister Środowiska poprosił o współpracę gminy, które miałyby przejąć strumień klientów pomagając w sporządzaniu czy weryfikowaniu wniosków. Z analizy sytuacji zanieczyszczenia powietrza na przestrzeni ostatnich lat wynika, że emisja przemysłowa została opanowana i stanowi mniejszy problem. Za to coraz większy udział w zanieczyszczaniu ma emisja niezorganizowana, niepoliczona, pochodząca od osób fizycznych, które użytkownikami środowiska w myśl przepisów o ochronie środowiska nie są. Wydaje się zatem, że wspomniany wyżej program powinien wpłynąć na zmniejszenie emisji substancji zanieczyszczających powietrze. W programie regionalnym są również instrumenty kierowane do klientów instytucjonalnych. Oferta obejmuje zagadnienia związane z odnawialnymi źródłami energii, a także z oszczędzaniem i optymalizacją zużycia energii. Na koniec Pani Prezes zapewniła o ciągłości trwania

programu, dostępności środków do wykorzystania, a także zachęciła do jego promocji oraz uczestnictwa.

- **Pan Przewodniczący** poprosił o zaprezentowaniu tematu przez przedstawicieli miasta Poznania.
- **Pan Przemysław Surdyk** poinformował, że przedstawi działania ratusza w zakresie poprawy jakości powietrza, w tym efekty wymiany pieców (popularnych kopciuchów) w ramach programu „Kawka”, finansowanego z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu oraz Kawka Bis, finansowanego w całości z budżetu miasta. W Poznaniu funkcjonują następujące stacje pomiarowe, prowadzone przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Znajdują się one przy ul.: Dąbrowskiego, Polanka, Żelazna, Dąbrowskiego, Chwiałkowskiego, oraz Szymanowskiego. Ponadto działa też 160 czujników zamontowanych na szkołach podstawowych na terenie Poznania, w ramach „Edukacyjnej sieci antysmogowej” ESA – programu Stowarzyszenia Metropolia Poznań. Ocena jakości powietrza pod kątem ochrony zdrowia ludzi pozwala zaliczyć aglomerację poznańską do klasy A, z uwagi na niskie wartości i brak przekroczeń: dwutlenku azotu NO₂, dwutlenku siarki SO₂, benzenu C₆H₆, ozonu O₃, tlenku węgla CO, ołowiu Pb, arsenu As, niklu Ni, kadmu Cd oraz pyłu PM_{2,5}. A także do klasy C, z uwagi na występujące przekroczenia: pyłu PM₁₀ oraz Benzo-alfa-Pirenu B(a)P - średnioroczny poziom docelowy.

W porównaniu z innymi miastami Poznań nie wypada najgorzej, większe zanieczyszczenie powietrza można zaobserwować w Krakowie, Warszawie, Łodzi, Katowicach czy Białymstoku. Obserwując na przestrzeni lat sposoby ogrzewania widać, że wcześniej w mieście dominowało ogrzewanie węglowe, obecnie jest to przede wszystkim miejska sieć ciepła oraz ogrzewanie gazowe. Ponieważ poziom zanieczyszczeń wzrasta również wraz ze zwiększającą się ilością pojazdów wjeżdżających do Poznania, miasto inwestuje w infrastrukturę zmniejszającą ruch samochodowy, m.in. poprzez:

- budowę trasy tramwajowej na Naramowice (430 mln. zł.),
- budowę trasy tramwajowej na Klin Dębiecki, dł. ok. 2 km. wraz z węzłem przesiadkowym i parkingiem Park&Ride,
- przebudowę ul. Św. Marcin wraz z budową trasy tramwajowej na ulicy Ratajczaka, uporządkowaniem przestrzeni publicznej, poszerzeniem chodników i uspokojeniem ruchu samochodowego na wspomnianej ulicy oraz wprowadzeniem infrastruktury rowerowej.

Pozostałe działania mające na celu walkę ze smogiem, to:

- wymiana taboru komunikacji publicznej. W 2018 roku na 311 pojazdów (100% nisko-podłogowych), 208 autobusów spełniało najnowsze normy pod względem emisyjności tj.: Euro VI – 41, Euro V - 7, EEV – 160.
W przypadku taboru autobusowego w 2018 roku wprowadzono do eksploatacji 18 nowych autobusów marki Solaris, Urbino 18 m spełniających normę EURO6. Rozstrzygnięto też przetarg na dostawę 15 autobusów elektrycznych 18 m oraz 6 autobusów elektrycznych 12 m.
W przypadku taboru tramwajowego rozpoczęto realizację dostaw 50 pojazdów (w tym 30 jednokierunkowych i 20 dwukierunkowych) na koszt 462 mln. zł brutto.
- Poznańska Kolej Metropolitalna – System regularnych kolejowych połączeń regionalnych wzdłuż 9 linii kolejowych Poznańskiego Węzła Kolejowego o częstotliwości kursowania pociągów w godzinach szczytu co 30 minut.

We wrześniu zeszłego roku rozszerzony został wspólny bilet Bus-Tramwaj-Kolej, dzięki czemu na jednym bilecie można dojechać na przykład do stacji Poznań Główny, a dalej poruszać się po mieście tramwajem lub autobusem. PKM połączyła Poznań z Nowym Tomysłem, Jarocinem, Wągrowcem, Grodziskiem Wielkopolskim i Swarzędzem. W ramach drugiego etapu, do 2021 r., uruchomione będą połączenia do Rogoźna, Gniezna, Wrześni, Kościana, Szamotuł i Wroniek.

- Parkingi buforowe – w lutym 2018 roku na osiedlu Jana III Sobieskiego otwarty został pierwszy w Poznaniu parking Park&Ride na 130 miejsc postojowych. Posiadacze biletu okresowego mogą parkować na nim bezpłatnie do końca dnia. Do końca października 2019 roku Zarząd Transportu Miejskiego planuje otwarcie trzech parkingów: przy rondzie Starołęka, przy ul. Biskupińskiej i przy ul. św. Michała. W późniejszym czasie planowane są parkingi zadaszone na Górczynie oraz na Miłostowie.
- Poprawa infrastruktury rowerowej – na koniec 2016 r. poznańska sieć infrastruktury rowerowej składała się łącznie ze 157 km tras, która w 2018 r. wzrosła do 242 km. Dodatkowo w obrębie centrum wprowadzono zmiany w organizacji ruchu w postaci pasów rowerowych, kontrapasów, kontraruchu, a także dopuszczono ruch rowerowy na niektórych chodnikach i buspasach.
- System Poznańskiego Roweru Miejskiego – od 2012 roku w Poznaniu działa Poznański Rower Miejski. Użytkownicy od początku 2018 roku mogą korzystać z ponad 1240 rowerów miejskich i 113 stacji zlokalizowanych na terenie całego miasta.

Liczba wypożyczeń:

- 2015 - około 140 tys.,
- 2016 - 400 tys.
- 2017 - 1 mln.
- 2018 – 1,67 mln

W 2019 r. wprowadzono rowery IV generacji, pozwalające na pozostawienie roweru w dowolnym miejscu na terenie Poznania. Do dyspozycji jest 475 rowerów w tym 30 elektrycznych.

- Transport współdzielony – od 2017 r. mieszkańcy mogą korzystać także z komercyjnych wypożyczalni skuterów, samochodów i hulajnóg na minuty.

Operatorzy pojazdów współdzielonych w Poznaniu:

- Lime – 200 hulajnóg elektrycznych,
- Blinker City – 30 skuterów elektrycznych,
- Jeden Ślad – 30 skuterów elektrycznych,
- TrafiCar - 150 pojazdów z silnikiem benzynowym,
- EasyShare - 200 pojazdów z napędem hybrydowym,
- Click2go - 102 pojazdy z napędem hybrydowym,
- 4mobility – 30 pojazdów hybrydowych klasy premium.

Miasto Poznań udostępniło 108 zastrzeżonych miejsc postojowych wyłącznie dla pojazdów współdzielonych o napędzie hybrydowym lub elektrycznym.

- Strefa Tempo 30 – w 2013 roku w Poznaniu został zrealizowany I obszar strefy Tempo 30, obejmujący teren między ulicami: Św. Marcin, Al. Niepodległości, Al. Marcinkowskiego i Solna oraz częściowo na obszarze dzielnicy Jeżyce.

W 2017 roku rozszerzona została II Strefa Tempo 30 objęta ulicami: Solna, Wolnica, Małe Garbary, Garbary, Zielona, Podgórna i Al. Marcinkowskiego. Głównym celem jest uzyskanie korzystnych warunków dla ruchu pieszego i rowerowego przy ograniczeniu ruchu samochodowego do niezbędnego minimum. Dodatkowo wprowadzony został kontraruch na 49 ulicach, co spowodowało uzyskanie 10 km dodatkowych ułatwień dla ruchu rowerowego.

- Walka z ubóstwem energetycznym – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w ramach wsparcia najuboższych przyznaje zasiłki celowe. Są to świadczenia fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, m.in. zakupu opału i energii. Zasiłki celowe mogą być przyznane również w formie rzeczowej (pomoc w naturze) np. opału. W okresie od 2015 do sierpnia 2018 roku przyznano zasiłki celowe na łączną kwotę 8,3 mln. zł.
- Program KAWKA BIS – realizowany w latach 2018-2020 (kontynuacja programu KAWKA) na terenie całego Poznania, w ramach którego możliwe jest pozyskanie środków na likwidację uciążliwych pieców i kotłów opalanych węglem oraz zastąpienie ich ciepłem systemowym, pompą ciepła albo zasilaniem gazowym, olejem opałowym lub energią elektryczną. O dotację mogą ubiegać się osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, osoby prawne, przedsiębiorcy, oraz jednostki sektora finansów publicznych będące gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi. Program KAWKA BIS finansowany jest ze środków budżetu Miasta Poznania, a w roku 2018 przeznaczono na niego 2 mln złotych.
- Program KAWKA – realizowany był w latach 2015-2017 na terenie ścisłego centrum, północnej Wildy i Łazarza. W ramach programu KAWKA możliwe było pozyskanie środków na likwidację uciążliwych pieców i kotłów opalanych węglem oraz zastąpienie ich ciepłem systemowym, zasilaniem gazowym lub energią elektryczną. O dotację mogły ubiegać się osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, osoby prawne, przedsiębiorcy, oraz jednostki sektora finansów publicznych będące gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi. Program KAWKA finansowany był ze środków NFOŚi GW, WFOŚiGW w Poznaniu oraz budżetu Miasta Poznania. W latach 2015-17 wypłacono dotacje w łącznej kwocie 3 005 215 zł.
- Działania EKO PATROLU – w 2018 r. Eko Patrol przeprowadził 3 276 kontroli domowych palenisk, nakładając 329 mandatów karnych i kierując 6 wniosków do sądu.
W 2018 roku dokonano 213 pomiarów urządzeniem kontrolno-pomiarowym - pyłomierzem „DustTrak” DRX 8533. Pobrano i wykonano ekspertyzy 29 próbek - w 15 przypadkach potwierdzono spalanie niedozwolonych substancji (śmieci / odpadów) w piecu, z którego została pobrana próbka.
- „Trzymaj ciepło” – to program bezpłatnych badań termowizyjnych budynków jednorodzinnych na terenie Poznania wraz z akcją informacyjną na rzecz oszczędzania energii cieplnej w gospodarstwach domowych. W ciągu 10 edycji (w latach 2009-2019) przebadano łącznie: 4.804 budynki jednorodzinne, 200 kamienic. Program „Trzymaj ciepło” otrzymał kolejną nagrodę, tym razem w konkursie Eko Trendy – tytuł Eko-Janosika 2019 roku.
- „Atmosfera dla Poznania” – to usługa internetowa służąca informowaniu o jakości powietrza. Prezentuje bieżące wyniki pomiarów odnoszące się do obowiązujących

polskich norm prawnych i ekoprognozy stężeń pyłów drobnych PM10 dla całego Poznania. Usługa zawiera sugestie zachowań adekwatnych do prognozowanego i rzeczywistego stanu jakości powietrza. Może być pomocna w zaplanowaniu zewnętrznych aktywności, treningu, dłuższego spaceru lub prac w ogrodzie. Kiedy przewidywana jest zła jakość powietrza, radzi, czego nie powinniśmy robić, żeby nie pogarszać jej jeszcze bardziej.

- Ponadto miasto przygotowało i sfinansowało szereg publikacji, folderów informacyjnych oraz emisji programów na antenach lokalnych rozgłośni radiowych i telewizyjnych.
- **Pani Mariola Górniak** – Dyrektor Departamentu Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu – tytułem wstępu powiedziała o zadaniach samorządu województwa w obszarze ochrony powietrza. Przede wszystkim są to prace związane z wydawaniem różnego rodzaju zezwoleń czy decyzji, m.in. pozwoleń związanych z czystością powietrza, pozwoleń zintegrowanych, pozwoleń dla instalacji znajdujących się na terenie zakładów i przedsiębiorstw takich jak, np. Zespół Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin czy Volkswagen. Oprócz tego samorząd województwa zajmuje się weryfikacją opłat za korzystanie ze środowiska. Jest również grupa zadań o charakterze strategicznym, są to m.in. programy ochrony powietrza. Bardzo ważną grupę zadań, a zarazem narzędzia do poprawy jakości powietrza stanowią przyjęte w grudniu 2017 roku przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwały antysmogowe.
- **Pani Marzena Andrzejewska-Wierzbicka** – Zastępca Dyrektora Departamentu Środowiska – poinformowała, że o smogu możemy mówić w przypadku dużych miast, zaś na poziomie miasteczek i wsi mamy do czynienia ze skażonym powietrzem. Z ponad 3,4 mln mieszkańców województwa 2,4 mln narażonych jest na podwyższone stężenia rakotwórczego B(a)P; 1,4 mln narażonych jest na podwyższone stężenia drobnocząsteczkowego pyłu, z którym wiąże się szkodliwe oddziaływanie między innymi na układ oddechowy, krążeniowy, odpornościowy oraz rozrodczy. To efekt spalania w niskosprawnych piecach paliw złej jakości i odpadów. Koszty działań ograniczających emisję pyłu PM10, PM2,5 oraz B(a)P z indywidualnych systemów grzewczych na terenie strefy wielkopolskiej do 2022 r. oszacowano na poziomie ok. 1,2 mld zł. Natomiast koszt zewnętrzny utraty zdrowia mieszkańców strefy szacowany jest na kwotę ponad 2,2 mld zł. Ograniczenie emisji powierzchniowej to głównie wymiana starych źródeł i podłączenie do sieci miejskiej. Koszt realizacji działań naprawczych w Poznaniu wygląda następująco: Eliminacja niskosprawnych urządzeń na paliwa stałe - 74,3 mln zł, termomodernizacja budynków mieszkalnych - 32 mln zł. Dla porównania w przypadku Kalisza koszty te wynoszą odpowiednio 55 i 27 mln zł. Działania antysmogowe wymagają podejmowania działań na wielu płaszczyznach, m.in. takich jak:
 - koordynacja realizacji Programu, sprawozdawczość w ramach monitorowania realizacji Programu, uwzględnianie w zamówieniach publicznych problemów jakości powietrza, rozwój komunikacji publicznej,
 - ograniczenie emisji powierzchniowej – gminy, mieszkańcy, spółdzielnie – poprzez likwidację lub wymianę starych kotłów na paliwo stałe i zastępowanie ich kotłami gazowymi, olejowymi, siecią ciepłowniczą, ogrzewaniem

elektrycznym lub kotłami na paliwo stałe spełniającymi wymagania Ekoprojektu lub V klasy wg normy PN-EN 303-5:2012,

- termomodernizację
- ograniczenie wtórnej emisji poprzez czyszczenie dróg metodą moką
- edukacja ekologiczna, rozwój sieci gazowych i ciepłowniczych, kontrole stacji diagnostycznych, kontrole prac budowlanych, kontrole gospodarstw domowych.

Jeśli chodzi o uchwały antysmogowe to jest to dokument prawa miejscowego uchwalony dla całego terenu województwa wielkopolskiego dotyczący instalacji, w których następuje spalanie paliw stałych, tj. kotłów oraz miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń (piece, kozy, kominki), z wyjątkiem instalacji wymagających pozwoleń i zgłoszeń. Ujęto w nim paliwa zakazane do stosowania, są to:

- węgiel brunatny oraz paliwa stałe produkowane z jego wykorzystaniem,
- muły i flotokoncentraty węglowe oraz mieszanki produkowane z ich wykorzystaniem,
- paliwa, w których udział masowy węgla kamiennego o uziarnieniu <3 mm wynosi >15 %,
- węgiel kamienny oraz paliwa stałe produkowane z wykorzystaniem tego węgla, nie spełniające odpowiednich parametrów jakościowych:
- biomasa stała, której wilgotność w stanie roboczym przekracza 20%.

Kotły muszą spełniać wymagania rozporządzenia Komisji UE (ekoprojekt) w zakresie efektywności energetycznej i norm emisyjnych, zapewniać automatyczne podawanie paliwa, nie mogą posiadać rusztu awaryjnego oraz elementów pozwalających jego zamontowanie. Wymagania dla kotłów zainstalowanych przed 1 maja 2018 obowiązują do 1 stycznia 2024 r. w przypadku kotłów bezklasowych oraz do 1 stycznia 2028 r. w przypadku kotłów spełniających normy 3 lub 4 klasy. Z kolei miejscowe ogrzewacze pomieszczeń (piece, kozy, kominki) muszą spełniać wymagania rozporządzenia Komisji UE (ekoprojekt) w zakresie efektywności energetycznej i norm emisyjnych. Wymagania dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń zainstalowanych przed 1 maja 2018 obowiązują do 1 stycznia 2026 r. chyba, że instalacje te będą osiągać sprawność cieplną na poziomie co najmniej 80%, lub zostaną wyposażone w urządzenie zapewniające redukcję emisji pyłu do wartości określonych w rozporządzeniu Komisji UE (ekoprojekt).

- **Pan Zbyszko Pawlak** poruszył problem finansowania wymiany pieców i termomodernizacji budynków. Co w przypadku osób, które na to nie stać, emerytów, rencistów itd. Zadał pytanie, czy programy nie powinny uwzględniać również takich ludzi.
- **Pani Jolanta Ratajczak** odpowiedziała, że w programach muszą być zawarte jakieś kryteria. Potwierdziła, że istnieje korelacja między ubóstwem energetycznym, a zjawiskiem smogu. Program Czyste Powietrze uwzględnia to. Dla tych, którzy mają poniżej 600 zł dochodu na osobę przewidziana jest dotacja do wysokości 90%. Istnieje też możliwość uzyskania pożyczki.
- **Pan Jacek Silski** – Konfederacja „Lewiatan” – zauważył, że są wokół nas osoby, które stać na palenie dobrymi paliwami, a i tak tego nie robią spalając w swoich piecach materiały niskiej jakości. W związku z tym zaproponował stworzenie systemowego rozwiązania w skali województwa np. żeby uruchomić smogowy telefon alarmowy

albo adres mejlowy, tak by każdy kto jest świadkiem łamania prawa w zakresie zanieczyszczenia powietrza mógł zgłosić ten fakt odpowiednim służbom.

- **Pan Sławomir Pisarski** – Związek Rzemiosła Polskiego – zwrócił uwagę, że kotły 3 i 4 klasy nie są najgorsze. I mimo, że do 2024 mogą być użytkowane, to część ludzi po tym czasie i tak ich nie wymieni z przyczyn finansowych. Powiedział też, że indywidualni beneficjenci dofinansowań z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej to za mało. Jest również szereg pomniejszych instytucji, których nie stać kompleksową termomodernizację i im również przydałaby się pomoc.
- **Pan Mieczysław Szalbierz** – Forum Związków Zawodowych – potwierdził głosy przedmówców, że w przypadku systemu ogrzewania aspekt finansowy jest szczególnie istotny, zwłaszcza dla najuboższych. Program dofinansowywania, dotowania, udzielania pożyczek na wymiany pieców jest na pewno wartościowy ale skorzystają z niego głównie ludzie czujący się finansowo bezpiecznie. Jeśli nie będzie pomocy systemowej w postaci weryfikacji przez gminę poszczególnych gospodarstw w celu pomocy przy wymianie systemu ogrzewania, to ludzie niezamożni sami sobie nie poradzą.
- **Pani Maja Niezborala** – Urząd Miasta Poznania – zauważyła, że część ludzi nie chce rezygnować z tzw. kopciucha. Oni chętnie podłączyliby się do miejskiej sieci ciepłowniczej ale przy możliwości pozostawienia starego pieca. Wynika to nie tylko z biedy ale i z przyzwyczajenia do pozbywania się resztek, śmieci, poprzez spalanie w piecu. Tu potrzebna jest edukacja.
- **Pani Jolanta Ratajczak** – zwróciła uwagę, że wielkie znaczenie przy występowaniu zjawiska smogu ma zagospodarowanie przestrzenne, a konkretnie brak możliwości przewietrzania miasta.
- **Pan Przewodniczący** podziękował wszystkim mówcom, za prezentację tematu, za wiedzę jaką przekazali wojewódzkiej radzie dialogu. Wyraził przekonanie, że pomoże to w opracowaniu ewentualnego stanowiska Rady w przedmiotowej sprawie.

4. Sprawy bieżące

- **Pan Przewodniczący** w kontekście dyskusji na temat strategii województwa przytoczył art. 42 ustawy *o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego*, brzmiący: Marszałek województwa przedstawia stronie pracowników i stronie pracodawców WRDS do zaopiniowania projekty strategii rozwoju województwa i programów w zakresie objętym zadaniami związków zawodowych i organizacji pracodawców oraz sprawozdania z ich realizacji. Wyrażenie opinii wymaga zgody strony pracowników i strony pracodawców WRDS. Jeżeli strona pracowników i strona pracodawców WRDS nie uzgodnią wspólnej opinii, każdej ze stron przysługuje prawo wyrażenia opinii w tej sprawie. Jeżeli strona pracowników lub strona pracodawców nie uzgodnią opinii, każdej z organizacji, o wchodzących w skład tej strony WRDS, przysługuje prawo wyrażenia opinii w tej sprawie.
Dodał jednak że dotychczas wszystkie opinie wyrażano zgodnie.
- **Pan Witold Solski** wskazał, iż aby zająć w tej sprawie stanowisko należy podkreślić, że poza emisyjnością drobną istnieje problem generalny związany z przemysłem energetycznym opartym na węglu. Niezbędne są strategiczne decyzje dotyczące

przyszłości energetyki, tj. czy gazyfikować węgiel, czy przechodzić z węgla gazyfikowanego na energię jądrową, wodorową, a może jeszcze inną koncepcję.

- **Pan Przewodniczący** przypomniał sprawę Związku Zawodowego Pracowników Ogrodu Zoologicznego „Razem”, który wystąpił do Rady z prośbą o pomoc w ustabilizowaniu sytuacji pracowniczej w zakładzie. Po spotkaniu ze zważnionymi stronami składzie: Krzysztof Małecki FZZ, Jarosław Lange NSZZ „Solidarność”, Zbyszko Pawlak BCC, zdiagnozowano problem dotyczący liczebności związku, a konkretnie jego udokumentowania. Pani Dyrektor zobowiązała się, że jeśli otrzyma informację, iż związek jest prawomocną organizacją będzie miał on wówczas zagwarantowane wszelkie prawa i obowiązki wynikające z ustawy o związkach zawodowych.

Pan Krzysztof Małecki poinformował, że do biura Rady wpłynęło stanowisko Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Kielcach z 13 czerwca 2019 roku w sprawie rekomendacji na rzecz przyjęcia zmian w subwencji oświatowej wynikającej z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019. Przetawił też dalszy ciąg podjętego na marcowym posiedzeniu WRDS w Poznaniu stanowiska w sprawie tzw. Trzeciego Sygnału. Otóż, 29 marca br. przekazane zostało ono do Rady Dialogu Społecznego w Warszawie. 12 kwietnia br. przewodnicząca RDS przekazała sprawę do: Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, Ministra Cyfryzacji, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Zdrowia oraz Ministra Sprawiedliwości. W odpowiedzi Urząd Komunikacji Elektronicznej zaproponował, iż z uwagi na szeroki aspekt problemów poruszonych w stanowisku proponuje powołanie zespołu ekspertów z udziałem Ministra Cyfryzacji, Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, UKE oraz przedstawicieli zainteresowanych służb, który zdefiniuje ryzyka oraz określi precyzyjnie ramy prawne oraz techniczne „Trzeciego Sygnału”.

Na koniec w wyniku dyskusji zaproponowane zostały następujące terminy kolejnego posiedzenia Rady: 17 oraz 24 września.

Oprac. Biuro Obsługi WRDS w Poznaniu

Protokolant: Przemysław Belka

Krzysztof Małecki

Przewodniczący

Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego
w Poznaniu